

A „KELET” előfizetési díja:

Vidékire postán vagy helyben házhoz hordva	
Egész évre	16 frt.
Félévre	8 „
Negyedévre	4 „
Egy hóra helyben	1 frt 50 kr.
Egyes szám ára	7 kr.

Megjelenik a „Kelet” minnennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Szerkesztői szállítás:

Főtér 4-ik száma, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

AZ ÉRTÉKESBÉ CÍRKEK DRÁZATNAK.

Köziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak.

Hatszor használt gármond sor vagy annak tete 6 kr. Bélyegdíj minden hír leve után 30 kr. Nagyobb égyakrúbb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Orpelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus der Wollzeile 36.) Haasenstien et Volger (Vallischgasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau Budapest. Haasenstien és Volger hirdetés közv. irodája. Goldberger A. V. hirdetések felvételi irod. Budapesti Szervitater 6. sz.

Nyititéri czikknek

gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Legveszedelmesebb ellenségünk.

(Folytatás.)

Tekintse a kormány legeslegesentebb kötelességének a magyar nyelv védelmére és terjesztésére eddigelé hozott — noha eléggé gyarló — törvények lelkiismeretes és pontos érvényesítése fölött a legnagyobb szigorral őrködni az államélet mindegyik terén!

Sok törvényünkről, de leginkább az erre vonatkozókról el lehet mondani, hogy „írott malaszt!”

Mindegyre terjeszt elő a kormány törvényjavaslatokat, mindegyre szavazza meg azokat az országgyűlés, mindegyre szentesíti azokat a felség, de mikor a foganatosításra kerül a sor, úgy látszik, a kormány közgei ellankadnak, hiányzik bennök minden buzgóság. Valóban! ha némely igen üdvös törvény létrejvetelének néhez vajudását és picziny eredményét tekintjük, eszünkbe jut: Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus!

Töröljük el mindazon, megfoghatlan köznyelmségünkben adományozott privilegiumokat, melyekkel a német nyelvet a magyar nyelv kárára felruháztuk, és szüntessük meg mindazon kiváltságos jogokat, melyekkel a német nyelv államéletünk minden nyilvánulásában rendelkezik.

Számtalan pályázatban lehet olvasni: „elsősége van annak, ki a német nyelvet bírja” — ott is, hol a helyi viszonyok azt nem kívánják.

Már 12 éve, hogy magyar kormányunk van, 12 év óta mindig sürgetjük, hogy pl. az ügyvédek bírják az állam nyelvét, s mégis törjük, hogy pl. a n.-szabeni törvény-szék kerületében az ügyvéd urak német beadványokkal örvendeztessek meg a szász-német bírakat, s bosszantsák a magyarokat. Igazságügyünk megemlékezhetne már valahára, hogy a német nyelvet ily privilegiuma N.-Szeben vidékén és másutt már túlélte magát s az állam érdekében már várhat megint 12 évig, hogy az ügyvéd urak megtanulják a magyar nyelvet.

Már 12 éve, hogy minduntalan követeljük, miszerint a nyilvános hivatalnok, le az írnokig vagy díjnokig, bírja tökéletesen a magyar nyelvet. S mi történik a gyakorlatban?

Fogadni mernék, hogy idegen ajku tisztviselőink egyharmada nem tud annyit magyarul, mennyit magyar tannyelv közepstanodában idegen ajku, 4. osztályos tanoncztól követelnek!

A „KELET” TÁRCZÁJA.

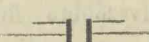
A HERCEGNŐ HAZATÉRÉSE.

REGÉNY.

Írta:

VINCENT JAKAB.

Első rész.

(Folytatás.)

VIII.

Hanem az Adilah meglepetése leirhatatlan. Most, midőn meggyőződött szomszédja létezéséről, elbeszéltem neki egész kalandomat. Isten a megmondhatója mennyi fiaom gunt kelle kiállanom, gyönyörű-éges eljárásomról. Szerencsére semmi el nem árulhatott, Haiz úr, ki épp oly zavartan állt ott, mint jó magam, nem gondolhatott mást a dolgról, minthogy valamelyik rabnő őzött játékot vele. Az elbeszélés hangos nevetéssel végződött, s csak annyi az egész, hogy Gulnare szultána elvesztette virág-csokráit.

Kértem Adilath, hogy őrizze meg kettőnk közt eztelességem titkát, midőn hogy kellemetlen helyzetemnek illő bifejezése legyen, Aly is belépett e perczen. Felfedezésünk roppant meglepetést okozott neki. Valóságos esemény volt. Mint előbb neje, ő is azt állította, hogy azon szomszéd kert lakatlan.

Ha nem-magyar hivatalkereső az elnök kérdésére: tud-e ön magyarul? felelni képes: tud! bejut azonnal a hármias ajánlatba, ha csak a gráci, bécsi, berlini vagy más külföldi egyetemen hányódva, vagy a német közös hadseregben szolgálva, bírja azt a kedves német nyelvet, és a miniszter őt választja már csak azért is, hogy lássa a világ, miszerint ő kedvez a nemzetiségeknek és a modern műveltség magaslatán állva, tudja méltányolni a német nyelv tudását.

Honvédelmi miniszterünk fáradozzék azon, hogy honvédségünk testtel-lelékekkel magyar hadsereggé váljék s a tisztjei ne majmolvák a közös hadseregbeli tiszték nobel passioit, melyeknél fogva megvetéssel nézik le a becsületes magyar nyárszolgát s irtóznak magyar szót — ajkukon kiejteni. Valamint a közös hadsereg a germanisatio leghatalmasabb eszköze, úgy legyen a magyar honvédség a magyar nyelv és magyar hazafias szellem legáltalánosb terjesztője a köznép között! Jelenleg honvéd tisztjeink a bon tonhoz tartozónak tekintik a német nyelven társalgást. Jobb volna, ha ezen urak, a helyett, hogy e részben is közös seregbeli hadnagyoskákat ntánoznak, József főhercegtől, ezen első sigazi honvédtől, venniének példát a gondolkozó magyar honfi komolyságával.

Az egyes honvédszászálajknál levő iskolák az alkotmányosság és honszeretet érzelmeinek és a magyar nyelvnek legenyek apólói s terjesztői a hasznos ismeretek mellett.

De leginkább figyelmébe ajánljuk Szende miniszter ur ó nagyméltóságának a *Ludovicemot*, nemzetünk ejales kincsét: ez legyen a központ, a nap, melynek sugárjai egész honvédségünket a magyar honpolgár fényes erényeire hevítik a hadfi pályáján is s a magyar nyelvet e egyszerű testületben egyedüli és kizárólagos uralomra juttatják. Örkdőjk a miniszter ezen intézet szelleme és nyelve fölött, mint nemzetünk szemévilága fölött! Utasítsa vissza a német nyelv és vele járó komopolitikus és nemzetellenes szellem betolakodását nemzetünk e szentélyébe! A magyar nyelv honvédségünk egységének és menél szilárdabb összetartásának egyik főfőltétele: e kapcsot minden módon, mindenütt erősítenünk kell!

Mit mondjak a közös hadseregről? Tagadhatatlan levén, hogy ennek legnagyobb részét ellenséges szellem batja át államunk s ennek alkotmánya iránt és hogy a magyar nyelv ellen anthipathiával viseltetik, míg

a németet egyeduralomra emelte keblében: mivel jelenleg nem mondhatom, hogy töröljük el, az illető tényezők és kivált a magyar delegatio figyelmébe ajánlom a következőket:

Szünet nélkül sürgetni és követelni kell magyar tiszték kinevezését a magyarrezredekhöz; szünet nélkül sürgetni és követelni kell, hogy az osztrák-magyar hadsereg magyarországi összes tisztikara a magyar nyelvet megtanulja s ebből szigorú vizsgálatot álljon ki. Hisz a legfőbb hadúr, az osztrák császár és magyar király megtanulta azt; miért ne tehetné meg ugyanazt a fúradságot a katonatiszt is.

Ausztria és Magyarország között — legálabb hirdetjük ezt teli torokkal — paritás létezik, a paritás elvéből ennyi tán csak önként következik.

Z. G.

(Folytatása köv.)

Interview Andrássyval.

(Vége.)

A miniszter súlyt fektetett arra, hogy sikerült neki a békét fentartani Oroszországgal s Oroszországnak minden ürügyét elvette, a miért Ausztria-Magyarországra panaszkodhatnak. Andrássy gróf nem szívesen vette, hogy a tudósító Oroszország belső helyzetét érintette, s hogy e birodalom belkérdekeit megoldhatatlan problémák gyanánt tüntette föl. „Az európai helyzet — jegyzé meg a gróf — mindenesetre olyan, hogy Ausztria-Magyarországnak alkalma van meg erősödni s érdekeit megvédeni, s nagyon gonosz dolog lenne, ha az adott alkalmat nem használna föl. A keleten — folytatá — nem szabad rohanó politikát űzni, s nem szabad binni, hogy mivel a táviradák és vasutak korában élünk, ott is oly gyorsan kell a dolgoknak fejlődni. Törökországot egy fához szeretném hasonlítani, melynek lombkoronáját és ágait levágták, hogy gyökerei az életet és hajtsái-erőt lehetőleg vissza nyerjék. Az én véleményem szerint Törökországnak az a feladat jutott, hogy az európai civilizatiót egyik kezével elfogadja, a másikkal pedig az ázsiai mohamedán elemre átszármasztassa; egyedül ő részesítheti a civilizatióban Ázsia és Afrika kétszázmillió mohamedánját. Mi történhetnék Törökország nélkül? Mit akar ön Konstantinápolyt Törökország nélkül elkezdeni? A mohamedán elem nélkül ott mégcsak egy közöcsög sem alapíthat. A mi feladatunk abban áll, hogy a berlini szerződés teremtetten helyzetet megszilárdítsuk. Bulgáriát nem tartbattuk meg Törökor-

arra, helyen hogy kikerülje figyelmét jelenléte eszt. szervezett városrészen, s ez elhagyott ház mélyben . . . de tudom, hogy Hassán merész . . . ha itt van, annak oka meglehet az, hogy valamely tervén töri fejét . . . van valami czélja . . . s ebben rejlik leginkább a veszély reá nézve . . .

Mély gondolatokba merülve tértem haza. E kigondolt regény, mely tulzó képzeletemben, oly rögtönzötten fogamzott meg, egyetlen csapással meg lett semmisítve.

Minő valészintűség lehet abban, hogy atyám választása, bármint őszakekötöttesben legyen e száműzöttel.

De csakhamar borzasztó nyugtalanság lépett ez együgyű gondolatok helyébe. Végzetes meg gondolatlanságban előrelta menhelyét. Szent isten! ha felfedezhetnék! . . . Aly hallgatása felől biztos vagyok . . . de egyetlen vigyázatlan szó vesztét okozhatja! . . .

E gondolatnál úgy remegtem, mintha már rég veszélyben tudnám éltét.

Másnap reggel már nem tudtam tovább kiállani. Elmenekültem, hogy valami hirt halljak. Valjon nem történt-e valami baj, tegnapeste óta?

Aly-t és Adilath-t nagyon nyugodt kedély-állapotban találtam, legkevésbbé sem aggódva szegény szomszédjuk sorsa felett. Nem merve kérdézősködni tőlük, egy könyvhozás ürügye alatt elszaladtam a kiosk-ba.

Rettenetes mohamedán szokásaink nélkülözölmitottam. — A rostélyzat be volt falazva!

IX.

Igen! úgy van, regényem merő esztelenség volt! Csak nem gondolol, remélem „rettentő” erkölcsihirom, hogy be nem vallottam azt már én is magamnak, s hogy fántásticus szeszélyem

szágnak; meg kellett engednünk, hogy különálammá alakuljon.

*

Ezután azon éreakes pont jött szóba, hogy tulajdonképen mi jelentősége van Novi-Bazár meg, szállásának. A miniszter azon reményét fejezte ki, hogy a szandsák megszállása minden vérontás nélkül keresztül lesz vihető. Különben majd elvállik, kinek van igaza: vajjon békésen keresztülvihető-e az occupatio, vagy egy pár insurgens ellent fog állni; a legrosszabb esetben is csak egy-egy bandák vállalatáról lehet szó. Hiszen épen az a Törökországgal kötött conventio czélja, hogy Törökországot e nyugtalanítástól megkíméljük. „Ha a novi-bazári szandsákat conventio nélkül szálltunk volna meg, Törökországban azon hitet keltettük volna, hogy végső menetozelünk Szaloniki. A feimerülő aggodalmakat senkiesem lett volna képes eloszlatni.” „En félttem legjobban, — folytatá a miniszter — egy Törökországgal való háborútól, nem csapataink miatt, nem azért, mert a sikerben kételkedtem, hanem Törökország miatt, melynek összeomlása azonnal bekövetkezett volna, ha a boszniai occupatio alatt nem egyes törökökkel, hanem Törökországgal jutottunk volna összeütkezésbe. Macedonia, Kelet-Rumélia, s táján maga Bulgária is fegyvert ragadott volna Törökország ellen, s ennek végét előre lehetett volna tudni.”

„A keleten — folytatá a gróf, — sem szláv, sem török, hanem osztrák-magyar politikát akartam űzni. Mikor a berlini congressuson a novibazári szandsakátusra vonatkozó jogukra igényt tartottunk, akkor egy utat akartunk magunknak megnyitni a szabad forgalomra, gondot akartunk viselni a Szalonikkal való összeköttetés megörzésére. Azonkívül meg akartuk erősíteni állásunkat Boszniában: de még a katonai tudományokban laikusnak is be kell látnia, hogy a novibazári szandsákságból nem lehet sereget indítani Szaloniki felé; ha Ausztria Magyarország ilyen terveket táplálna, akkor seregének a Mórava völgyén át, Szerbián keresztül kellene utját venni. A keleti politikában épen az egyik vagy másik irányban való kihágástól kell óvakodni: egy államférfiának mindig az elérhető czélt kell szeméi előtt tartani. A berlini congressus előtt a novi-bazári szandsák felét Szerbia, felét Montenegro számára igényelték, most osztrák-magyar csapatok fogják megszállani, hogy a berlini szerződést biztosítsák. A keleti actio így előzetesen végre ért, s ehhez közvetlenül nem fogunk további vállalatok füződni. A mi történt, az a valódi érdekek politikája volt, a mit követeltünk tőlünk, az kalandor politika lett volna.” „Ez alkalommal a miniszter mellesken megjegyezte, hogy nagy meglegésére szolgál, miszerint saját meggyőződése s a hozzá érkezett közlések szerint politikája a bécsi lakosság közép- és alsó rétegénél elismerésre talált.

eme helytelen játszsága, nem tűnik fel e perczen nekem is úgy, mint egy nagyon meggondolatlan okatlan tett. Még most is egészen meg vagyok rémülve felette. Szerencsére „szép hercegem” is épen annyira megtélemllett mint én, aztán jól el voltam rejtve, s teljes ismeretlen voltam itt a házánál, megvéd a felfedezéstől. Honnét is gondolhatná különben, hogy egy magános sétálóra nézve, több is lehetne a dologban, mint a pusztá véletlen, melynek indokát, soha sem fogja gyaníthatni? . . . A mint ott elé ment, egy jázmin ág bukkott lábaihoz, ennyi az egész. A rostélyzat befalazása után is, a pálmafák között átvonulni kis szellő is ismételtethet vele ily leletet. A mi engem illet, biztosíthatlak édes, hogy van elég dolgom, ez előttem álló fontos menyező eszmájével, s azzal járó ezer teendőkkal, melyek bővön elég tápot adnak arra, hogy gyakoroljam rajtok gondolatom forgását.

(Folytatása következik)

ELŐKÉPEK.

III.

A VELENCZEI KALMAR.

Giovanni Fiorentino-tól.

1378.

(Folytatás.)

A két társ gondosan ügyelt Giannetto hajójára, ő pedig jártában-keltében mind csak azon tölte fejét, hogy Belmonte öblében köthessen ki. Rávette tehát egyik kormányosát, hogy éjnek ide-

„A bécsi lakosság — mondá a gróf — a legszeretetremlőbb, legkedélyesebb, első helyet érdemlik meg valamennyi más nagyváros lakosai fölött. Ő felségeit osztálkodalmi alkalmával kitünt, hogy Bécs mire képes, s hogy az állameszmé mily mély gyökeret vert a népben. Minden miniszter búsza lehet rá, hogy elmondhatja, hogy a bécsi néppelleg felfogásában sem csalódott, s ha az ilyen hangulat előidőzésében valami része van.

*

A beszélgetés már egy óráig tartott, mikor a tudósító azt kérte, hogy az utód-kérdést megpendíthesse. Andrássy azt mondá: „Azt hiszem, hogy utódomnak nem fog nehezére esni a hivatalviselés — annyian fognak örülni távozásom. Lényegében véve a mellett vagyok, hogy a külügyi hivatalban minden változás elkerültesse. Bőske vagyok azon alapeli megszilárdítására, hogy a külügyi hivatal vezetése a két parlament megögyezésétől függjön. Károlyi gróf, kit utódomnak javasoltak, nem fogadta el, mert hite szerint nem rendelkezik a kellő parlamenti gyakorlattal. A mennyire erőmtől telik, azon fogok igyekezni, hogy javaslataim által ő felsége választását a legmegbízhatóbb, legtehetségesebb emberre irányítsam. A csoda fog el, hogy ellenségeim nem tudták egyhangulag utódomat megnevezni.

A belügyi politika számos pontját érintették. Andrássy gróf kárhoztatta az uralkodó pessimismust. „A dualismust — mondotta ő — nem jurista, nem excellentiás ur csinálta; a dualismus történelmi fejlődés eredménye. Az isten elárasztott bennünket professorokkal, ezek pedig mindent a legjobban tudnak elintézni. Ők a mennyboltozat mechanizmusát is másképen rendezték volna el; ott sem törték volna elliptikus pályát, sem a két centrum körül való forgást, a minőt néhány mellékologynál találunk; végtére nyakunk közé esteb volna az égi testek. Az a kérdés, hogy a ruhát szabjuk-e testünkhöz, vagy testünket a ruhához. Az a helyes, a mely megfelel az államotermészetének. A dualismusra szüksége van monarchiáknak, és bebizonyodott, hogy mire mentek dualismus nélkül; a birodalom két felének megögyezése a legjobb ragasza a monarchia egységének. Végtré Ausztriában is meg kell alakulnia annak a pártnak, a melynek bátorsága van, hogy kormánypártnak nevezze magát. Vagy vállalkozni kell a kormányzásra, vagy támogatni kell a fönállókormányt. Ha azonban visszautasítja valaki az államügyek vezetéséért a felelősséget, de mégis alkalmatlanságot szerez a kormányoknak, a melyet nem tud pótolni, akkor alulról felegygetetik az alkotmány.

A beszélgetés vége felé közeledett. „En vizs-
szamegyek a magánéletbe, mondotta a miniszter, hogy példát adjak, és ez is hasznos, hogy miké-

jén ama nemes asszonyság kikötőjébe vezérelje. Ugy hogy, mikor ismét fölviradt s a más két hajón levő társai szót néztek, de Giannetto hajóját sehol sem bírták meglátni, így szóltak egymáshoz: „Bizony megint itt a veszte.”

Gondolták tehát magukban, nincs más mit tenniük, mint, hogy utjokat tovább folytassák, de nagyon csodálkoztak e dolgon.

Mikor hát a hajó a kikötőbe vitorlázott, mindenki összefutott a kastélyból, hogy lássa s mikor észrevették, hogy Giannetto tért vissza, igen elbámulának s így szóltak: „Ennek valami nagy ur fiának kell lennie, minékutána minden esztendőben ennyi portékával s ily szép hajóval érkezik ide. Bár adná isten, hogy urunkká lenne!”

Meglátogatta aztán az ország minden nagybárája, bárója és lovagja s az asszonyságnak bejelentették, hogy Giannetto ismét megérkezett a kikötőbe. Ő is hát az ablakhoz lépett s látta a gyönyörű hajót, megismerte a lobogót, szent keresztet vetett magára s így szólt: „Bizony, ez már csoda, ez az a fiatal ember, ki országomat meggazdagította” — s evel utána küldött.

Giannetto elője járult, sok öleléssel üdvözölték egymást, nagy tisztességet tettek különben s az egész napon át volt gondjuk rá, hogy vigaság és ünnepély folyjon; Giannetto tiszteletere szép lovag-játékot rendeztek, melyben azon nap sok báró és lovag vőn részt. Giannettónak is kedve kerekedett a kopja vetéshez, kitűnő bátorságot fejtett ki s a fegyverrel s lóval oly derekasan tudott bánni s egész valója annyira tettszett minden bárónak, hogy mindenik szeretete volna, ha urokká lesz vala. Mikor aztán esta ideje volt a lefekvésnek, az asszonyság kézen fogta Giannettot; mondván: „Jőfünk aludni!”

Már a hálószoba küszöbén állt, mikor az

